

«جوان» چرایی ضرورت جلوگیری از فرار مالیاتی مشاغل خاص را واکاوی می‌کند

فرار مالیاتی خاص!

حرکت به سمت نظام مالیاتی هوشمند و عادلانه با حذف مالیات توافقی مبتنی بر تبصره ماده ۱۰۰ و دریافت مالیات حقه و واقعی مشاغل خاص میسر است

عمده فرار مالیاتی مشاغل در بخش مشاغل خاص یا درآمدهای بسیاری بالا نظیر آرایشگاه‌های زیبایی زنانه، پزشکان، کلا، رستوران‌داران، پلافروشان، آهن‌فروشان و بنگاه‌های املاک است که با استفاده از ضعف قانونی بزرگ در تبصره ماده ۱۰۰ اقدام به دور زدن سازمان امور مالیاتی و پرداخت مالیات توافقی و غیردقیقی می‌کنند و بدین شکل فرار مالیاتی بزرگی در این بخش در حال وقوع است. مردم عادی در شرایط فعلی بدون هیچ خطایی به طور کامل و دقیق مالیات خود را می‌پردازند ولی با بررسی شاخص‌های اقتصادی و حجم فرار مالیاتی در کشور، شاهد وجود یک ناعدالتی در پرداخت مالیات از سمت برخی افراد و مشاغل هستیم. همچنین اصلاح نظام مالیاتی نباید به مردم فشار وارد کند و از همین رو نیز با تمرکز بر انواع داده‌های اقتصادی موجود و پیگیری تراکشن‌های اعمالی در بخش‌های مختلف اقتصادی مشخص شده است بخش بزرگی از فرار مالیاتی حال حاضر نظام مالیاتی کشور در بخش مشاغل و به خصوص مشاغل خاص با درآمدهای کلان است.

یکی از مهم‌ترین موضوعات مرتبط با بحث تورم از محل کسری بودجه نشئت می‌گیرد. کسری بودجه یکی از موارد مهم در ایجاد تورم‌های ساختاری و همچنین فشار به نظام بانکی در جهت خلق پول نیز در همین چارچوب است. یکی از پایه‌های مهم در آمدی دولت که هیچ ارتباطی با تکنه‌های خارجی ندارد و اتفاقاً به باز توزیع ثروت و کاهش فاصله طبقاتی نیز کمک شایانی خواهد کرد، بحث اصلاح نظام مالیاتی و وجود درآمدهای پایدار مالیاتی است بنابراین نظام مالیاتی هوشمند، عادلانه و مبتنی بر جریان درآمدی هر فرد یکی از مهم‌ترین رویکردها در بحث مهار تورم و کاهش شکاف طبقاتی است.

با بررسی شاخص‌های مختلف اقتصادی ثابت می‌شود بخش مشاغل خاص دارای فرار مالیاتی بزرگی است که چندین دلیل برای آن وجود دارد و برای کاهش فرار مالیاتی و حرکت به سمت باز توزیع مناسب ثروت در کشور، رویکرد اصلی در بحث اصلاح نظام مالیاتی مبتنی بر رویکرد مالیات‌ستانی هوشمند و عادلانه از طریق سامانه مؤدیان مالیاتی و واقعی‌سازی مشاغل خاص که عمده فرار مالیاتی را دارند، است.

در سال ۱۴۰۰، تعداد کل مؤدیان مالیاتی مشمول مالیات بر مشاغل (اظهارنامه و تبصره ماده ۱۰۰)، حدود ۲۹ میلیون نفر بوده و این رقم در سال ۱۴۰۱ به حدود ۴۲ میلیون نفر رسیده است. با توجه به ارقام مذکور، سرانه مالیات پرداختی توسط مشاغل در سال ۱۴۰۰، حدود ۵/۸ میلیون تومان در سال ۱۴۰۱ حدود ۶/۴ میلیون تومان بوده است. بخش اعظم مؤدیان مالیاتی در بخش مالیات مشاغل از مزایای تبصره ماده ۱۰۰ استفاده و بدون ارائه اظهارنامه مالیاتی و رسیدگی اسناد و مدارک مرتبط، مالیات خود را به صورت توافقی پرداخت می‌کنند. در سال ۱۴۰۱ تعداد مؤدیان مالیاتی که اظهارنامه داده بودند، افزایش اندکی یافت (افزایش ۴۰ هزار نفری) ولی تعداد مؤدیان استفاده کننده از تبصره ماده ۱۰۰ تقریباً ۲/۴ برابر شد و از حدود ۱/۲ میلیون نفر به حدود ۳ میلیون نفر رسید. همه اینها در حالی است که با توجه به تعداد کارکنان دولت (۲/۳ میلیون نفر) و درآمد وصولی مالیات حقوق

کارکنان بخش عمومی، سرانه مالیات دریافتی از کارمندان در سال ۱۴۰۰، حدود ۸/۸ میلیون تومان و در سال ۱۴۰۱، حدود ۱۰ میلیون تومان بوده است. به عبارت دیگر، کارمندان دولتی ۱/۵ برابر مشاغل، مالیات پرداخت می‌کنند.

اصلی‌ترین دلیل در زمینه فرار مالیاتی مشاغل خاص نیز بحث تبصره ماده ۱۰۰ است. مهم‌ترین و پرکاربردترین حکم در حوزه مالیات بر درآمد مشاغل، تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات‌های مستقیم است. در این تبصره آمده است: «سازمان امور مالیاتی کشور می‌تواند برخی از مشاغل یا گروه‌هایی از آنان را که میزان فروش کالا و خدمات سالانه آنها حداکثر ۳۰ برابر معافیت موضوع ماده ۸۴ این قانون باشد از انجام بخشی از تکالیف از قبیل نگهداری اسناد و مدارک موضوع این قانون و ارائه اظهارنامه مالیاتی معاف و مالیات مؤدیان مذکور را به صورت مقطوع تعیین و وصول نماید. در مواردی که مؤدی کمتر از یک سال مالی به فعالیت اشتغال داشته باشند، مالیات متعلق نسبت به مدت اشتغال محاسبه و وصول می‌شود. حکم این تبصره مانع از رسیدگی به اظهارنامه‌های مالیاتی تسلیم شده در موعد مقرر نخواهد بود.»

این حکم اصلاحی که ابتدا یک حکم تنظیمی و برای تسهیل اخذ مالیات نوشته شده بود، به بزرگ‌ترین حفره در فرار مالیاتی تبدیل شده است، به نحوی که حدود ۹۴ درصد مؤدیان مالیاتی استفاده کننده از تبصره ماده ۱۰۰ بابت عملکرد سال ۱۴۰۰ مالیاتی پرداخت نمی‌کنند یا کمتر از ۱۰ میلیون تومان می‌پردازند. این در حالی است که سرانه مالیات دریافتی از کارمندان در سال ۱۴۰۱، حدود ۱۰ میلیون تومان بوده است!

بخش اعظم مؤدیان مالیاتی در بخش مالیات مشاغل از مزایای تبصره ماده ۱۰۰ استفاده و بدون ارائه اظهارنامه مالیاتی و رسیدگی اسناد و مدارک مرتبط، مالیات خود را به صورت توافقی پرداخت می‌کنند. در سال ۱۴۰۱ تعداد مؤدیان مالیاتی که اظهارنامه داده بودند، افزایش اندکی یافت (افزایش ۴۰ هزار نفری) ولی تعداد مؤدیان استفاده کننده از تبصره ماده ۱۰۰، تقریباً ۲/۴ برابر شد و از حدود ۱/۲ میلیون نفر به حدود ۳ میلیون نفر رسید.

همچنین با بررسی داده‌ها در این بخش، عمده فرار مالیاتی مشاغل در بخش مشاغل خاص با درآمدهای بسیار بالا نظیر آرایشگاه‌های زیبایی زنانه، پزشکان، کلا، رستوران‌داران، پلافروشان، آهن‌فروشان و بنگاه‌های املاک است که با استفاده از ضعف قانونی بزرگ در تبصره ماده ۱۰۰ اقدام به دور زدن سازمان امور مالیاتی، پرداخت مالیات توافقی و غیردقیقی می‌کنند و بدین شکل فرار مالیاتی بزرگی در این بخش در حال وقوع است.

نگاهی به سرانه مالیاتی اصناف پر درآمد نشان می‌دهد شکاف مالیاتی در این اصناف هم قابل توجه است. به عنوان مثال، سرانه مالیات ابرازی پزشکان در سال ۱۴۰۱ (عملکرد سال ۱۴۰۰) ۲۱/۲ میلیون تومان و این رقم برای دندانپزشکان ۱۷/۵ میلیون تومان بوده است. این رقم برای آهن‌فروشان، وکلا و بنگاه‌های املاک حدود ۳ تا ۳ میلیون تومان بوده است. براساس بررسی‌های سازمان امور مالیاتی، شکاف مالیاتی پزشکان برای عملکرد سال ۱۳۹۵، حدود ۷۲ درصد بوده است. بنابراین رویکرد اصلی در این بخش، حذف مالیات توافقی مبتنی بر

اقتصاد

سرویس اقتصادی ۸۸۴۹۸۴۳۳

تبصره ماده ۱۰۰ و اخذ مالیات حقه و واقعی مشاغل خاص است تا بتوانیم به سمت یک نظام مالیاتی هوشمند و عادلانه حرکت کنیم.

■ فرار مالیاتی مشاغل خاص در بستر ضعف اطلاعات و معافیت‌های غلط

غلامحسین کریمی، عضو کمیسیون برنامه و بودجه در گفت‌وگو با «جوان» در مورد فرار مالیاتی برخی مشاغل خاص گفت: متأسفانه سیستم درستی برای جلوگیری از فرار مالیاتی تعریف نشده است. باید این سیستم و فرآیند را اصلاح و یک نظام مالیاتی صحیح، عادلانه و هوشمند تهیه کنیم. عمده مشکلات ما در زمینه فرار مالیاتی از نبود سامانه‌های دقیق اطلاعاتی رصد مشاغل و همچنین برخی معافیت‌ها نشئت می‌گیرد و اگر این دو موضوع به درستی حل شود، قطعاً هیچ صنفی فرار مالیاتی نخواهد داشت. در تمامی کشورهای دنیا چون قانون خوب اجرا می‌شود و همچنین راهی برای فرار مالیاتی وجود ندارد، همه اصناف و مشاغل مالیات خود را پرداخت می‌کنند.

عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس افزود: قانون به صراحت به بحث سامانه محوری به جای ممیز مجوری اشاره کرده است و اگر اطلاعات تکمیل شود و سازمان امور مالیاتی به طور دقیق این اطلاعات را مرجع قرار دهد به راحتی بخش بزرگی از فرار مالیاتی اصناف و مشاغل خاص با درآمدهای بالا کاهش خواهد یافت. ما می‌توانیم ریگی را در

درآمد ناشی از مالیات مشاغل در سال‌های اخیر					
سال	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	
میزان درآمد مالیاتی	۵/۱۱	۴/۱۲	۱۷	۹/۲۶	

افغانستان شناسایی کنیم اما نمی‌توانیم کسی را که فرار مالیاتی دارد شناسایی کنیم؟

وی گفت: این اراده باید بین مسئولان باشد که با کسانی که فرار مالیاتی دارند برخورد قاطع شود. اتفاقاً مردم عادی مالیات واقعی خود را می‌پردازند و با کاهش فرار مالیاتی خوشحال هم می‌شوند. اشکال ماقانون و خلأقانونی نیست، در اجرا ما مشکل داریم که این اجرا نیاز به ابزار دارد و این ابزارها هم سخت افزار و هم نرم افزارهایی می‌تواند باشد که لازم داریم. ما هم در سخت افزاری و هم نرم افزاری مشکل داریم. هم دستگاه‌های نظارتی ما باید نظارت را دقیق‌تر کنند و هم باید سیستم به گونه‌ای کارت دارد. در دنیا هر فرد یک کارت دارد و یک حساب بیشتر ندارد. باید هوشمند باشد که من هر گردش مالی دارم ثبت شود. هر فرد ایرانی چند کارت دارد. در دنیا هر فرد یک کارت دارد و یک حساب بیشتر ندارد. باید این حساب‌ها تمرکز شود و حتی حساب تجاری از غیر تجاری تفکیک و گردش حساب‌ها نیز کنترل گردد تا به آسانی مالیات اخذ شود.

نماینده مردم دشتی و تنگستان در مجلس خاطر نشان کرد: برخی می‌گویند که درآمدهای مالیاتی افزایش داشته اما به اندازه همین افزایش تورم، مالیات افزایش یافته است و هنوز هم فرار مالیاتی بسیار بالایی وجود دارد که مشاغل خاص با درآمدهای بالا با استفاده از ضعف اطلاعات تراکشن و همچنین برخی ضعف‌های قانونی فرار مالیاتی دارند و اتفاقاً کسانی فرار مالیاتی دارند که درآمدها نیز خیلی بالاست. از پزشک متخصص یا بانکدار پلافروش در مورد درآمدش بازخواستی نمی‌شود ولی از کارمند حقوق بگیر در ابتدا مالیات را اخذ می‌کنیم و بعد حقوقش را می‌دهیم.

■ سامانه‌ها و حذف معافیت‌های بیجا؛ لازمه کاهش فرار مالیاتی مشاغل خاص
جبار کوچکی‌نژاد، عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس

وضعیت مالیات ابرازی و قطعی صنف طلا و جواهر در سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ (میلیون تومان)					
عملکرد سال	تعداد مؤدی				
(هزار نفر)	سرانه مالیات ابرازی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- تبصره ۱۰۰	سرانه مالیات قطعی (میانگین)	تعداد مؤدی
۹۸	۵/۱۴	۴/۳	۵/۱۹	۳/۴	۲/۱۱
۹۹	۵/۱۶	۶/۳	۵/۱۳	۱/۴	۸/۸
۱۴۰۰	۲/۲۰	۷/۶	نامشخص	نامشخص	نامشخص

وضعیت مالیات ابرازی و قطعی صنف و کلا در سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ (میلیون تومان)					
عملکرد سال	تعداد مؤدی				
(هزار نفر)	سرانه مالیات ابرازی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- تبصره ۱۰۰	سرانه مالیات قطعی (میانگین)	تعداد مؤدی
۹۸	۵۲	۲/۱	۹/۳	۹/۱	۸/۲
۹۹	۸/۶۱	۱/۱	۱/۴	۷/۱	۹/۲
۱۴۰۰	۲/۶۹	۱/۲	نامشخص	نامشخص	نامشخص

وضعیت مالیات ابرازی و قطعی صنف بنگاه‌های املاک در سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ (میلیون تومان)					
عملکرد سال	تعداد مؤدی				
(هزار نفر)	سرانه مالیات ابرازی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- تبصره ۱۰۰	سرانه مالیات قطعی (میانگین)	تعداد مؤدی
۹۸	۷/۸۷	۷	۳/۲	۲/۱	۷/۱
۹۹	۱۱۲	۶	۱/۲	۱	۶/۱
۱۴۰۰	۱۴۲	۳/۱	نامشخص	نامشخص	نامشخص

وضعیت مالیات ابرازی و قطعی صنف پزشکان در سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ (میلیون تومان)					
عملکرد سال	تعداد مؤدی				
(هزار نفر)	سرانه مالیات ابرازی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- تبصره ۱۰۰	سرانه مالیات قطعی (میانگین)	تعداد مؤدی
۹۸	۱۱	۱/۲۹	۵/۱۰	۸/۱۹	۵/۸
۹۹	۵/۳۳	۷/۱۲	۲/۱۳	۴/۲۳	۵/۸
۱۴۰۰	۵/۴۴	۳/۲۲	نامشخص	نامشخص	نامشخص

وضعیت مالیات ابرازی و قطعی صنف دندانپزشکان در سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ (میلیون تومان)					
عملکرد سال	تعداد مؤدی				
(هزار نفر)	سرانه مالیات ابرازی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- تبصره ۱۰۰	سرانه مالیات قطعی (میانگین)	تعداد مؤدی
۹۸	۷/۱۵	۵/۶	۵/۱۹	۳/۸	۹/۱۳
۹۹	۵/۱۷	۷/۷	۲۵	۱/۱۰	۱۷
۱۴۰۰	۵/۲۱	۴/۱۶	نامشخص	نامشخص	نامشخص

وضعیت مالیات ابرازی و قطعی صنف آهن‌فروشان در سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ (میلیون تومان)					
عملکرد سال	تعداد مؤدی				
(هزار نفر)	سرانه مالیات ابرازی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- اظهارنامه	سرانه مالیات قطعی- تبصره ۱۰۰	سرانه مالیات قطعی (میانگین)	تعداد مؤدی
۹۸	۲/۱۰	۹/۷	۴/۱۹	۴/۲	۷/۱۰
۹۹	۷/۱۱	۶/۵	۹/۲۰	۲/۲	۲/۱۲
۱۴۰۰	۲/۱۵	۳/۱۲	نامشخص	نامشخص	نامشخص

اقتصادوگو

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی معتقد است یکی از اقدامات اساسی در جهت مهار تورم، افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق کاهش فرار مالیاتی مشاغل است؛ این وضعیت که کارمند و کارگر مالیات بیشتری از مشاغل بدهند به هیچ وجه قابل قبول نیست. غلامرضا مرحبا، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به لزوم جلوگیری از فرار مالیاتی برخی مشاغل پر درآمد اعم از پزشکان و پلافروشان گفت: ما فرارهای مالیاتی بسیار بزرگی در کشور داریم، زیرا سازوکار مالیات‌ستانی هوشمند عمل نمی‌کند، بر همین اساس آفشاری همچون کارگران و کارمندان به راحتی درآمدها قابل شناسایی است و مالیات لازمه پیش از دریافت حقوقشان دریافت می‌شود.

مرحبا افزود: اما برخی از کسب و کارها با وجود اینکه ترنور مالی(گردش

مرحبا خاطر نشان کرد: موضوع خلق پول به هر شکلی مذموم و ناپسند نیست، به هر حال پول باید در جامعه خلق شود، اما خارج از ضابطه و قانون به نحوی که تورم را باشد مورد نکوهش است، البته این نکته حائز اهمیت است که بدانیم مالیات‌ها صرفاً با هدف کاهش تورم اخذ نمی‌شوند، بلکه بسیاری از مواقع با هدف تنظیم‌گری انجام می‌شوند. یکی از اقدامات اساسی در جهت مهار تورم، افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق کاهش فرار مالیاتی مشاغل است. این وضعیت که کارمند و کارگر مالیات بیشتری از مشاغل بدهند به هیچ وجه قابل قبول نیست.

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی خاطر نشان کرد: مالیات عایدی بر سرمایه و مالیات بر خانه‌های خالی مصداقی از تنظیم‌گری دولت هستند که هدف اصلی آن کسب درآمد نیست بلکه تنظیم و کنترل بازار است.

اسلامی بیان داشت: اگر فروشنده دایر شده که مدت‌ها دستگاه پوز(کارنخوان) خود را فعال نکرده است، به راحتی می‌توانیم آن را رصد و مجازات کنیم، وقتی نظارت‌های حاکمیتی قوی شده، به تدریج همه افراد مجاب می‌شوند در مسیر درست، درآمدهای خود را شفاف کنند و مالیات لازم را بپردازند، در مجموع حاکمیت باید جلوی قانون‌گریزی و فرار مالیاتی را بگیرد، زیرا هیچ حکومتی قانون‌گریزی را برنمی‌تابد.

وی افزود: متأسفانه مالیات هنوز به خوبی در کشور ما فرهنگ‌سازی نشده است، شاید دلیلش این باشد که مردم تصور می‌کنند مالیات پول زوری است که دولت از آنها می‌گیرد، اما اگر اعتمادسازی لازم صورت گیرد و مردم به این نتیجه برسند که پرداخت مالیات به نحوی تبدیل به خدمات اجتماعی می‌شود، قطعاً با طیب خاطر بیشتری مالیات پرداخت می‌کنند.

غلامرضامرحبا

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی گفت: ما باید در کنار کار و